

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PARDUBICE, STAŇKOVA 128

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

Mgr. Edita Kacetlová, školní metodik prevence
Mgr. Lucie Rybová, školní metodik prevence

OBSAH:

1. Úvod	2
2. Současný stav problematiky.....	2
3. Personální zajištění prevence.....	3
4. Potřebnost strategie	7
5. Cíle strategie	9
6. Vymezení cílové skupiny	10
7. Způsob realizace.....	11
8. Znalostní kompetence žáků.....	12
9. Metody a formy, kterými budou dílčí aktivity řešeny	13
10. Závěr.....	16

1. Úvod

Škola vytváří tuto preventivní strategii jako základní nástroj prevence, z kterého vychází minimální preventivní program naší školy. Jedná se o dlouhodobý preventivní program, který je určen pro žáky, jejich rodiče, pedagogické i nepedagogické pracovníky školy a širokou veřejnost. Pro školu je závazný a je součástí školního vzdělávacího programu. Jde o komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit, program je nejméně jednou ročně vyhodnocován, sleduje účinnost, průběh, měří se efektivita jednotlivých aktivit.

2. Současný stav problematiky

Škola je úplnou základní školou s 1. až 9. postupným ročníkem, školní družinou a školní jídelnou. Nachází se v sídlištní zástavbě a je spádová pro školní obvod 4 v Pardubicích. Kapacita školy je 740 žáků, kapacita je téměř využita. Průměrný počet žáků ve třídě se pohybuje kolem 25. Kromě dvou ročníků, kde probíhá výuka ve čtyřech paralelních třídách, výuka probíhá ve třech paralelních třídách.

Většina žáků docházejících do této školy bydlí v blízkém okolí a do školy dochází pěšky. Část žáků dojíždí z jiných obvodů města městskou hromadnou dopravou nebo je dopravují rodiče auty, a to i z přilehlých obcí.

Ve škole pracuje 9 oddělení školní družiny, ve kterých je zapsáno přibližně 260 dětí.

Škola spolupracuje s mnoha organizacemi, které organizují vzdělávací a výchovné programy pro žáky (Semiramis, Ekocentrum Paleta, dětské a kulturní domy, knihovna Pardubice,), v oblasti prevence žáků s Městskou policií, policií ČR, PPP, SPC, OSPODem.

Téměř v každé třídě jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Jedná se o žáky s tělesným postižením, se zrakovým postižením, se sluchovým postižením, s poruchou autistického spektra, s poruchami chování, s poruchami učení a s kombinovaným postižením. Dle doporučení PPP žáci pracují s asistenty pedagoga nebo s osobními asistenty.

Škola nabízí žákům širokou nabídku zájmových kroužků, které vedou pedagogičtí pracovníci školy nebo další subjekty (ZUŠ, Věda nás baví.cz, ...)

Zvoleným vzdělávacím programem naší školy je Školní vzdělávací program. Vzdělávací program se zaměřuje na cíl poznávací spojený s dovednostmi a kompetencemi žáků a cíl hodnotový orientovaný k formování osobnostních rysů, mravních vlastností vedoucích žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám. Podstatnými znaky programu je činnostní pojetí vyučování, v němž mají žáci dostatek prostoru samostatně se projevit, uplatňovat své individuální předpoklady, získávat nové vědomosti vlastní činností a aktivně se podílet na vlastním vzdělávání, učit se spolupracovat, respektovat práci a názory druhých. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami i žákům nadaným program umožňuje začlenit se do kolektivu běžné populace.

Mezi existující rizikové formy chování, o kterých víme, patří především kouření a záškoláctví. Bohužel všechny tyto jevy jsou velmi často přímo nebo nepřímo podporovány či tolerovány rodiči.

Dále se mezi žáky v menší míře objevuje šikana v prvním stadiu, kyberšikana a drobné krádeže, ojediněle pak poruchy příjmu potravy.

Pro splnění našich společných cílů musí fungovat spolupráce mezi učiteli na škole, mezi učiteli a žáky, mezi žáky samotnými a mezi školou a rodiči. K tomu slouží porady učitelů, třídní schůzky a konzultační odpoledne, třídnické hodiny a školní parlament.

3. Personální zajištění prevence

Ředitelka školy Mgr. Bc. Gisela Kostecká

Sleduje efektivitu prevence rizikového chování. Sleduje problémy v kontextu celé školy a přijímá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole.

V případě potřeby svolává výchovnou komisi za účasti zákonných zástupců, pedagogů, pracovníků OSPOD, psychologů, apod.

Metodici rizikového chování Mgr. Edita Kacetlová a Ing. Marcela Makarová

Standardní činnost školního metodika prevence jsou vymezeny přílohou vyhlášky 72/2005 Sb., v platném znění.

Standardní činnosti metodika prevence:

Metodické a koordinační činnosti:

- Koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy.
- Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislosti, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, rasismu a xenofobie, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování.
- Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování. Vyhledávání a nastavení vhodné podpory směřující k odstranění rizikového chování.
- Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.
- Individuální a skupinová práce se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, se sociálně-vztahovými problémy, s rizikovým chováním a problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.
- Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s přijímáním odlišnosti.
- Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a

dalšími odbornými pracovišti, zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování.

- Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.
- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.
- Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti:

- Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, zejména orgánů státní správy a samosprávy, středisek výchovné péče, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotnických zařízení, Policie České republiky, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, nestátních organizací působící v oblasti prevence, center krizové intervence a dalších zařízení, institucí a jednotlivých odborníků.
- Předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení.
- Vedení dokumentace, evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a předávání informací o realizovaných preventivních programech školy pro potřeby zpracování analýz, statistik a krajských plánů prevence.

Poradenské činnosti:

- Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli.
- Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.
- Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Výchovný poradce Mgr. Zita Kudrnová

Výchovná poradkyně koordinuje společně s metodičkou rizikového chování aktivity školy v oblasti prevence. Aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech. Zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí, komunikaci s druhými.

Výchovná poradkyně navrhuje opatření, navrhuje řediteli školy svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, se zákonnými zástupci, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci (adresář sociálních služeb, Linka bezpečí, apod.). Jedná s OSPOD, konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

Poradenské činnosti:

- Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků.
- Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky, včetně spolupráce na přípravě, kontrole a evidenci plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrného opatření v 1. stupni.
- Zprostředkování vstupní a průběžné diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a mimořádného nadání a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo mimořádně nadané žáky ve školských poradenských zařízeních.
- Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Příprava podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.
- Poskytování služeb kariérového poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zejména pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona.

Metodické a informační činnosti:

- Metodické pomoc pedagogickým pracovníkům školy:
 - a) v otázkách kariérového rozhodování žáků
 - b) s přípravou a vyhodnocováním plánu pedagogické podpory
 - c) s naplňováním podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se SVP
 - d) s tvorbou a vyhodnocováním individuálních vzdělávacích plánů
 - e) v práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky
- Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence pedagogickým pracovníkům školy
- Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se SVP pedagogickým pracovníkům školy.

- Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízení v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.
- Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

Školní psycholog PhDr Dita Furychová

Pro žáky:

- Seznámení s vhodnými technikami učení a zvládnání tématy.
- Rozvoj sociálních kompetencí s cílem posílit postavení ve skupině.
- Profesní poradenství (diagnostika osobnostních předpokladů).
- Individuální diagnostiku.
- Individuální konzultace při osobních problémech.
- Podporu v náročných životních situacích a jejich zvládnání.

Pro učitele:

- Pomoc při řešení výukových a výchovných obtíží žáků.
- Pomoc při řešení konfliktních situací ve třídě.
- Skupinovou práci se třídou zaměřenou na specifické oblasti.

Pro rodiče:

- Individuální konzultace při řešení výukových a výchovných obtíží žáků.
- Individuální konzultace při osobních problémech.
- Podporu v náročných životních situacích a jejich zvládnání.

Pedagogové

Pedagogové, především třídní učitelé, spolupracují se školním metodikem prevence při zachycování varovných signálů a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě. Informují pracovníky školního poradenského pracoviště o případech výskytu agresivního chování ve třídě, signálů o potížích žáka (osobnostní, rodinné, vztahové), náhlém i trvalém neúspěchu v učení, obtížné komunikaci, konfliktu s rodiči, porušování pravidel soužití ve škole žákem, krádežích ve třídách.

Věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy.

Třídní učitelé motivují žáky k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbají na jejich důsledném dodržování. Třídní učitelé jsou v kontaktu se zákonnými zástupci žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání, hodnotících zpráv a dalších možností komunikace.

Na pedagogických radách pedagogové vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhuji opatření.

4. Potřeba strategie

Prevence rizikového chování předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodiny, škol a školských zařízení jsou to orgány sociálně právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, místní samosprávy, poradenské instituce ve školství, duchovní sdružení, policie, kulturní centra, zájmové organizace, podnikatelské subjekty aj.

Škola usiluje o integraci primárně preventivních aktivit, které sama poskytuje, se službami specializovaných zařízení.

Škola však nepřijímá zodpovědnost za výchovu dětí ke zdravému životnímu stylu. Škola rodičům jen pomáhá v rozvoji dítěte jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí.

Za problémy v oblasti prevence rizikového chování dětí a mládeže jsou považovány:

- Nechuť pedagogů vyvíjet aktivity, které nepřinášejí okamžitý viditelný výsledek.
- Nedostatečné využití stávající legislativy.
- Nedostatečná ochrana dětí před alkoholem a pasivním kouřením v rodině a na veřejnosti.
- Vysoká společenská tolerance k legálním návykovým látkám.
- Mobilní telefony, dostupnost nevhodných webových stránek na internetu.
- Liberalizace drogové politiky.
- Absence pocitu zodpovědnosti za vlastní zdraví.
- Podceňování primární prevence.
- Prevence pouze ve škole, po skončení vyučování nemožnost postihu, nekontrolovatelnost žáků.
- Prevence pouze ve školách, absence prevence v rodinách.
- Neodbornost pedagogů v dané oblasti (absence právního vědomí).
- Nedostatečné pravomoci školních metodiků prevence.

Hlavní aktivity

- Odpovědnost za systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy, v technikách pedagogické preventivní práce, nácviky praktických psychologických a sociálně psychologických dovedností, techniky rozvíjení osobnosti, metody vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací
- systémové zavádění etické a právní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu, oblastí preventivní výchovy do výuky
- uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny dětí a mládeže, zaměřeného na podporu rozvoje jejich osobnosti a sociálního chování,
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže spolupráce se zákonnými zástupci a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu,

- průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole či školském zařízení z hlediska výskytu rizikového chování a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých
- diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny dětí a mládeže
- poskytování poradenských služeb a zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, zákonné zástupce a pedagogy.

Vztah učitel – žák

Budujeme vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem. Žák ví, že se může na učitele obrátit a bude respektován jeho názor, jeho potřeby. Učitel se zajímá o žáka, podněcuje dialog. Učitel získává důvěru žáka i prostřednictvím budování vztahu s rodinou, sociálním prostředím žáka.

Při řešení problémů je učitel otevřen komunikaci s žákem, se zákonným zástupcem, širší rodinou, ostatními pedagogy, výchovnou poradkyní, a dalšími. Na základě dosažení dohody o společných cílech a postupech **dochází k celkové a jednotné podpoře žáka.**

Skupinová práce

Žáci velkou část vyučování spolupracují ve dvojicích, ve skupinách i ve skupinách napříč třídami. Učitel věnuje pozornost spolupráci ve skupinách, podporuje naslouchání, zapojení všech členů skupiny, reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí **týmové práce, řešení konfliktu** (učitel podporuje odpovědnost žáka za řešení konfliktu). Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku. Jednou z možností je například vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý **právo diskutovat** podle pravidel diskuze, **sdílet** své pocity, obavy, radosti, zážitky, podněty k životu třídy, klást otázky.

Individualizované hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba skupiny

Žáci dostávají komplexní zpětnou vazbu od učitele. Jsou informováni o svém pokroku i nedostatecích. Je oceňováno úsilí žáka a míra jeho pokroku bez srovnávání s výkonem ostatních. Je podporován jeho individuální talent a zájem. Diferenciace výuky může probíhat prostřednictvím práce ve skupinách podle zaměření žáka. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe, ve vlastní síly, pozitivní vztah k okolnímu světu.

Komunikace se zákonnými zástupci, veřejností

Učitelé nabízejí všem rodičům možnost individuální konzultace. Rodiče mají také možnost navštívit výuku. Jejich návštěvy ve škole jim umožňují poznávat prostředí školy a lépe tak chápat potřeby svých dětí ve škole.

Pokud rodiče projeví zájem, rádi pro ně zajistíme seminář nebo besedu s odborníkem.

Pedagogická diagnostika

Učitel věnuje pozornost žákům, registruje signály o možném problému žáka a hledá příčiny a vhodné formy nápravy. Pokud je třeba, spolupracuje se zákonnými zástupci a výchovnou poradkyní, která se zapojí do diagnostického a terapeutického procesu. Lze využít i další odborné instituce (PPP, Spirála, aj.).

Řešení přestupků

Porušování školního řádu, týkajícího se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy je klasifikováno jako hrubý přestupek a jsou vyvozeny patřičné sankce. Je sledováno i další rizikové chování – šikana, vandalismus, agresivní chování, rasismus atd. Při jejich zjištění jsou navržena cílená opatření. V případě, kdy selže prevence ve škole, bude přistoupeno k následujícím opatřením:

1. individuální pohovor se žákem,
2. jednání se zákonnými zástupci na úrovni výchovné komise,
3. doporučení kontaktu s odborníky,
4. v případě nezájmu zákonných zástupců uvědomění OSPOD,
5. v případě zvláště závažných přestupků oznámení Policii ČR.

5. Cíle strategie

a) dlouhodobé

Základními cíli strategie prevence rizikového chování na období 2020–2023 jsou:

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí
- funkční informační systém, funkční systém vzdělávání školních metodiků prevence, vícezdrojové a víceleté financování projektů primární prevence

b) střednědobé

- vytváření a distribuce metodických materiálů
- zapojování rodin do života školy
- zapojování do grantového systému prostřednictvím vlastních projektů
- finanční zabezpečení funkce metodika prevence rizikového chování
- Školní preventivní strategii zařadit do školních vzdělávacích programů

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi

- schopné řešit problémy, případně schopné nalézt pomoc pro jejich řešení
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek

c) krátkodobé

- zmapování potřeb oblasti primární prevence
- finanční podpora školní preventivní strategie

Prevence rizikového chování dětí a mládeže zahrnuje především aktivity v těchto oblastech:

- násilí a šikanování, včetně kyberšikany
- záškoláctví
- kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování
- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy dětí a mládeže
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu
- užívání návykových látek, včetně opomíjeného alkoholu a kouření, anabolik, medikamentů a dalších látek
- netolismu (virtuálních drog) a gamblerství (patologické hráčství)
- diváckého násilí
- komerčního sexuálního zneužívání dětí
- syndromu týraných a zneužívaných dětí
- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí

6. Vymezení cílové skupiny

Strategie je zaměřená na všechny žáky 1. – 9. ročníku základní školy, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, dětem s nedostatečným prospěchem a dětem s některými typy specifických vývojových poruch chování.

U pedagogů je další vzdělávání zaměřeno na celý tým, se zvláštním přihlédnutím k začínajícím pedagogům a pedagogům bez odborné kvalifikace. Intenzivní vzdělávací aktivity jsou směřovány k pracovníkům, kteří zajišťují činnost školního poradenského pracoviště (výchovná poradkyně, metodička prevence rizikového chování, speciální pedagogové).

Individuální pozornost je pak věnována zákonným zástupcům žáků, u kterých byl zjištěn výskyt návykových látek, konzumace alkoholu a kouření nebo byli agresory v případech šikany.

7. Způsob realizace

Základními kompetencemi prevence rizikového chování v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou:

- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání,
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku,
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty,
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

Klíčové vyučovací oblasti jsou:

- oblast přírodovědná
(např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog, chemické aspekty drog atd.),
- oblast zdravého životního stylu
(např. výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, podmínky správné výživy, volný čas apod.),
- oblast společenskovední
(proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí, jedinec ve vzájemné interakci se sociálním prostředím apod.),
- oblast rodinné a občanské výchovy
(postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, formy komunikace, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, subjekty participující v oblasti prevence drogové závislosti atd.)
- oblast sociálně právní
(právní aspekty drogové závislosti, práva dítěte, význam a cíle reklamy apod.),
- oblast sociální patologie
(postoj společnosti ke zneužívání návykových látek, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, agrese, rasismus apod.).

Preventivní témata jsou nejčastěji frekventována v těchto vyučovacích předmětech:

- výchova k občanství
- přírodověda
- vlastivěda

- chemie
- prvouka
- český jazyk
- výtvarná výchova a výtvarné soutěže
- tělesná výchova
- základy společenských věd

8. Znalostní kompetence žáků

1.- 3. ročník

- žáci dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků
- znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají vědomosti jak udržovat zdraví a o zdravém životním stylu
- mají právní povědomí v oblasti rizikového chování

3.- 5. ročník

- žáci mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- znají činnosti, které jsou vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu, osvojují si zdravý životní styl
- podrobně znají zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog
- umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc
- umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- ví, na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozují jejich práva
- mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, kyberšikana, násilí, zastrašování aj.) je protiprávní
- znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky

6.- 9. ročník

- žáci znají význam harmonických mezilidských vztahů pro zdravý životní styl a zdraví

- respektují odlišné názory či zájmy lidí a odlišné způsoby jejich chování a myšlení, jsou tolerantní k menšinám
- znají a uplatňují vhodné způsoby řešení neshod se spolužáky, spory řeší nenásilným způsobem
- znají vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích
- umí spolupracovat ve skupině a přebírat zodpovědnost za společné úkoly
- znají významné dokumenty upravující lidská práva a sociálně právní ochranu dětí
- znají činnost důležitých orgánů právní ochrany občanů
- uvědomují si podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnost za případné protiprávní činy
- chápou zdraví ve smyslu holistickém, ve složce fyzické, duchovní, sociální
- umí zhodnotit vhodné a nevhodné zdravotní návyky
- umí vysvětlit své konkrétní postoje a chování z pohledu zdraví
- vědí, co je podstatou zdravého životního stylu a snaží se o jeho realizaci
- znají pozitivní vliv aktivního pohybu, relaxace, duševní hygieny
- vědí, že zneužívání dítěte je trestné
- umí diskutovat o rizicích zneužívání drog, orientují se v trestně právní problematice návykových látek
- vědí, kde hledat odbornou pomoc, v případě potřeby ji dovedou využít
- bezpečně zvládají účelné modely chování v krizových situacích (šikanování, šikanování na sociálních sítích, týrání, sexuální zneužívání apod.) a správně se rozhodují v situacích vlastního nebo cizího ohrožení
- dokáží komunikovat se specializovanými službami (linky důvěry, krizová centra)
- odmítají projevy brutality a násilí zprostředkované médii a umí o nich diskutovat

9. Metody a formy, kterými budou dílčí aktivity řešeny

Program je zaměřen na:

1.- 5. ročník

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry

- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (např. formou komunitního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků v rámci zdravého životního stylu – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných poruch
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování rizikového chování ve třídních kolektivech
- důraz na spolupráci se zákonnými zástupci
- nabídka volnočasových aktivit
- environmentální výchova
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod. Účast v soutěžích výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních aj. jako v předchozích letech

6.- 9. ročník

Přechod na druhý stupeň základní školy přináší řadu změn a z nich vyplývajících zátěžových situací – změna třídního učitele, střídání vyučujících v jednotlivých předmětech, zvýšené nároky na objem a strukturu učiva.

Obsah programu:

- vzájemné poznávání žáků a pedagogů
- vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem
- stanovení pravidel soužití třídní komunity
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování – šikanování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.
- začlenění nových žáků do komunity třídy
- trénink obrany před manipulací s uměním říci „ne“
- trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí
- zvládání náročných fyzických i psychických situací
- umění vyrovnat se s neúspěchem
- upevňování vztahů v komunitě vrstevníků
- rozvoj schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí
- nácvik efektivní komunikace na základě vlastních prožitků
- nácvik řešení zátěžových situací

- zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, nikotinu, drog, nevhodných způsobů chování)
- přehled životních rizik
- společenské vztahy (včetně mediální hygieny, vlivu reklamy apod.)
- modelové, projektové situace poskytující návody k řešení problémů

Konkrétní aktivity podporující primární prevenci

- výchova k odpovědnosti za zdraví své i ostatních – vytváření eticky hodnotných postojů a způsobů chování
- akce zaměřené na zvyšování právního povědomí (využití nabídek spolupráce s Policií ČR a Městskou policií Pardubice),
- zaměření pozornosti na projekty prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, kouření, agresivního chování, vandalismu, rasismu apod.
- na základě průzkumu zaměřeného na zneužívání návykových látek věnovat i nadále zvýšenou pozornost prevenci tabakismu, pokračovat v osvětě v rámci hodin PRV, OV, VkZ aj.
- dovednost volby správné životosprávy – poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, bulimie), blok v rámci hodin VkZ
- přednášky, besedy a pořady věnované sexuální výchově a prevenci AIDS
- akce zaměřené na práci s národnostními menšinami směřující k potlačení rasismu a xenofobie
- zvyšování příznivého klimatu ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, ŠVP, plaveckého výcvikového kurzu atd.
- organizování akcí směřujících k oživení klimatu ve škole a zábavnou formou zpříjemnění školního prostředí (tematické dny, sportovní akce apod.)
- nabídka volnočasových aktivit
- účast ve výtvarných, sportovních a jiných soutěžích
- environmentální výchova (návštěva v třídně odpadů, výukové programy v rámci přírodovědné stanice, zapojení do ekologických soutěží apod.)

Aktivity zaměřené na rodiče a veřejnost

- seznámení zákonných zástupců s MPP prostřednictvím webových stránek
- nabídka konzultací s třídními učiteli, výchovnou poradkyní, školní metodičkou prevence rizikového chování
- na třídních schůzkách hovořit o bezpečném internetu a nebezpečí drog, zvláště u starších žáků, kterým rodiče povolují účast na diskotékách
- nabídka propagačních materiálů o nebezpečí na sociálních sítích a o drogách
- seznámení zákonných zástupců s postupem školy v případě, že se žák dopustí násilí či jiného rizikového chování

- informovanost veřejnosti prostřednictvím webových stránek školy a místního periodika o programu školy v oblasti prevence rizikového chování dětí a mládeže

10. Závěr

Ke zjištění aktuálního stavu rizikového chování ve škole jsou využívány dotazníkové metody, práce školní psycholožky, práce třídních učitelů, připomínky žáků, třídnické hodiny, hodiny předmětů výchovného charakteru. Zjišťování je průběžné, na připomínky okamžitě reagují příslušní pracovníci – metodička prevence rizikového chování, výchovná poradkyně, ředitelka školy.

Zpracovala: Mgr. Edita Kacetlová

Ing. Marcela Makarová, ŠMP

V Pardubicích 1.9.2024